

ED, n. 5. (gam.) 1) Näs ell. landstykke mellan sjöar. — 2) Ställe vid en fors, der man ej kan nyttja båt.

ED, m. 3. 1) Högtidligt betydande om sannfärdigheten af en utsago eller uppriktigheten af ett löfte, under anropande af gudomligheten eller något heligt och vördnadsbjudande föremål såsom vittne. *Försäkra, bedyra, intyga, bekräfta med e. Bryta, hålla sin e. Aflägga e. inför någon. Aflägga, gå e. ö. med e. fästa, styrka*, högtidligt och med anropande af Gud till vittne bedyra sanningen af något. *Taga e. af någon*, låta någon gå ed. *Taga något på sin e.*, förbinda sig att gå ed på sanningen af något. *Fordra på e.*, fordra, att någon går ed på något. *Höra på e.*, afhöra ett vittne, som antingen med ed fäst sitt vittnesmål eller är skyldigt att vid anfordran det göra. *Liflig e.*, med hand å bok, med uppräckt hand. Se f. ö. Embets-, Värjemåls-, Vittnes-, Borgared, Tro- och Huldhetsed, Religionsed, m. fl. — *Syn.* Edgång, Edlig försäkran. — 2) Svordom. Brukas i denna bem. föga, utom i kyrklig stil, samt i uttrycken *E-er* och *förbanelser, E-er* och *svordomar*. Jfr. *Svordom*.

EDAR, gam. för *Eder*.

EDDA, ädda, f. 4. Benämning på tvenne märkvärdiga lemningar af den gamla isländska eller fornskandinaviska litteraturen, innehållande dels den gamla nordiska gudalära och myten, dels den skandinaviska sedelären, jemte den nordiska forntidens historiska minnen. *Den poetiska E-n*, äfv. *den Äldre E-n* kallad, samlades af presten *Sæmund Frode* på Island, omkring år 1100, hvarföre den äfven benämndes *Sæmunds E. Den prosaiska E-n*, äfv. *den Yngre E-n*, innehåller en förklaring af den gamla skaldekonsten och myterna, samt anses hafva blifvit samlad af den namnkunnige *Snorre Sturleson*, hvadan den äfven benämnes *Sturlesons E*.

Anm. *Eda* betyder egentligen *mormors mor, stammoder*, här förmodligen i samma mening som *Vala*, gammal vis kvinna, emedan samlingen innehöll blomman af nordens vishetslära och under förenämnda titel föreställes liksom meddelad af en sådan gammal vördnadsvärd, för helig ansedd kvinna.

EDELIG, se *Edlig*.

EDELIGEN, adv. Med, genom ed. *E. afhöra*, höra någons vittnesmål efter af honom aflagd vittnesed. *E. lofva, utfästa, förbinda sig*, med ed.

EDEN, édén, nom. propr. 2. 1) Benämning på det första människoparets boningsort. — 2) (fig. poet.) a) Paradisiskt skön trakt. — b) De saliges hemvist. — *Syn.* Paradis.

Anm. *Eden* är ett hebreiskt ord och betyder egentligen *Lustgård*.

EDER eller ER, dat. o. ackus. af pron. pers. J. I. 1) Brukas i egentlig mening för plural. *Gåfvan har blifvit gifven åt e. begge. Jag ber e., mine herrar, . . .* Anm. I samtalsstil säges vanligen *Er*. — 2) Nyttjas äfv., i likhet med det franska *Vous*, för att uttrycka dativ och accusativ af 2 pers. i singular. *Min herre, tillåt mig att ge e. ett godt råd. Ursäkta, min fru, att jag besvärar e. dermed.* — Anm. För denna bem. brukas *Eder* allenast i högtidlig och ceremoniös ton, för öfrigt alltid *Er*. Jfr. dessutom *Anm. vid Ni*.

EDER eller ER, m. o. f. EDERT ell. ERT, n. sing. (plur. *Edre* ell. *Edra*, m. *Edra*, f. o. n.) pron. poss. II. 4) Betecknar egentl. 2 pers. plur. *Eder fördel, mina herrar, är att . . . Edra*

önskingar, mina vänner, äro ganska billiga. I förtroligare hvardagstal nyttjas stundom *Edra*, vid utrop, framför ett substantiv i vokativen, t. ex.: *Edra stackare!* — 2) Brukas äfv., i likhet med det franska *Vous*, för att utmärka 2 pers. sing. *Det är er egen fördel, min herre. En af era förfäder, min gresvinna.* — Anm. För denna bem. brukas *Eder* &c. allenast i högtidlig och ceremoniös ton, eljest alltid *Er*, &c. Jfr. *Anm. vid Ni*. — 3) I titlar brukas *Eders*, t. ex.: *Eders majestät, eders helighet, eders excellens, eders högvördighet*, och sammandrages i mindre högtidlig stil till *Ers*.

EDGÅNG, m. 2. Handlingen, då man går ed inför domstol.

EDGÅRDSMÄN, m. 5. pl. Så kallas i de gamla lagarna de personer, hvilka inför domstolen med ed bekräftade, att de ansågo den ed vara sann, som någon af parterna svurit. Voro ett slags jurymän, och kallades äfven *Laggårdsmän*.

EDIKT, ed'ckt, n. 3. Allmän förordning, allmänt påbud. [Edict.]

EDIL, -i'l, m. 3. Öfverhetsperson i det gamla Rom, som hade uppsigt öfver offentliga byggnader, polis och skådespel. [Edil.]

EDITION, -- tschón, f. 3. Upplaga.

EDLIG, a. 2. Som med ed bekräftas. *E. utsago, försäkran, borgen. E. bekräftelse*, som sker med ed. *E. förpligtelse*, se *Edsförpligtelse*. Äfv. *Edelig*.

EDLIGT, adv. Se *Edeligen*.

EDSBROTT, n. 3. Handlingen, då man bryter en ed.

EDSBRYTARE, m. 3. En, som brutit en ed; äfv. en, som är känd för att ej hålla sina eder.

EDSFÖRMULÄR, n. 3. o. 3. Formulär, som förestafas vid edgång.

EDSFLIGT, n. 5. Högtidligt besvuret förbund till inbördes skydd. *E-el* är benämningen på de förenade Schweiziska kantonerna.

EDSFÖRBUNDEN, a. 2. neutr. — *et*. Som tillhör ett edsförbund. Brukas mest substantivt om de Schweiziska kantonerna, hvilka kallas: *De Schweiziske E-dne*.

EDSFÖRPLIGTELSE, f. 3. Se *Edspligt*.

EDSFÖRVANDT, m. 3. Benämning på hvar och en af de Schweiziska Edsförbundna kantonerna.

EDSFÖRVANDTSKAP, n. 3. Se *Edsförbund*.

EDSPLIGT, f. 3. Förbindelse att, om så fordras, gå på sanningen af en utsago, en uppgift, o. s. v. *Betyga något under e.* — *Syn.* Edlig förpligtelse, Edsförpligtelse.

EDSPLIGTIG, a. 2. Förpligtad att, om så påfordras, med ed styrka en utsago, en uppgift.

EDSVUREN, a. 2. neutr. — *et*. Som genom ed förpligtat sig att troget sköta ett embete, en tjänst, ett uppdrag. *E. värderingsman, mätare*, o. s. v. *E-rne män*.

EDSÖRE, n. 4. 1) *Konungs e.* eller blott *E.* kallades i gamla tider den ed, konungen jemte rikets förnämsta män svor, vid sitt tillträde till regeringen, att upprätthålla ordning och säkerhet i landet. *Bryta konungs e.* eller blott *bryta e.*, bryta mot den allmänna frid i riket, som konung sålunda svor alla sina undersåter. *Bryta e.* betyder i närvarande tid: begå svår öfverträdelse af kyrko- och rättgångsfriden (jfr. *Edsörebrott*). — 2) *E.* kallas äfven i gamla lagar de sakören, som bötas för mened.

Anm. *Edsöre* kommer af *Ed* och *Sœria*, svära, således Edgång, äfv. Svuren *Ed* (det t. *Eidschwur*). — För bem. 2. bör det deremot härledas af *Ed* och *Öre*.